

INFLUENȚA MUZICII ASUPRA DEMNITĂȚII UMANE ȘI A LIBERTĂȚII DE EXPRESIE

Conf. univ. dr. Cristian CARAMAN

Institutul Teologic Creștin după Evanghelie „Timotheus” din București

Institutul Teologic Baptist București

caramancm@yahoo.com

Abstract: The Influence of Music over Human Dignity and Freedom of Expression

The significance of meanings that characterizes the work of a great personality of the 21st century, such as the illustrious figure of Pope Francis, we can see how important the union of all Christendom is under the same cause of human dignity and religious freedom. It has often been the call of His Holiness for understanding brotherhood, human dignity, and the eradication of dissensions that have marked centuries of mankind's history. From a certain point of view all the differences found in the many religious practices from a dogmatic and cultic perspective, are also due to an insufficient knowledge of all ideas presented. Within this context music demonstrates to need for this unity amongst christian factions, with the superior idea of faith as a vital guiding principle that has the purpose of combating the essential evil. The present paper advocates the understanding of the perennial values of the great Romanian Christian communities that could serve the knowledge of the truth by which the Christian faith, through music, gains an important stage in the dialogues between the main Christian orientations - Catholic, Orthodox and Protestant-Evangelical. Humanity continues its struggle to reach a superior level of affirmation of its ideals, and Christianity, under its many forms strengthens these efforts.

Keywords: dignity, religious freedom, music, humanity, Christianity

Introducere

Așa cum muzica se construiește pe principiul armoniei universale, și faptele noastre îi urmează exemplul în edificarea demnității umane și a

libertății religioase¹. *Începuturile orientării muzicale protestante* sunt legate de evenimentele istoriei cultului protestant, în lumea Europei secolelor XIV-XVI, de manifestările spirituale necesare conturării celor cultice și, în primul rând, de marea statură inițiativă a lui Martin Luther și a celorlalți reprezentanți ai Reformei. Consecință directă, muzica însoțește evenimentele acestor manifestări, nuanțate geografic prin apariția unor forme complementare de cânt. În decursul timpului, cernerea valorilor și rezistența de rutină au stabilit anumite ierarhii, dar cunoașterea afirmării genurilor în peisajul Renașterii, ca oglindiri ale practicii cultice, apare utilă în edificarea studiului. Nucleul muzical este desigur – iar istoric argumentul și modelul rezistă – cel al coralului protestant, dezvoltat în variate aspecte muzicale de către calvini, anglicani sau hughenoți. Principiul preluării energiei de expresie din creația populară ca potențial spiritual-existențial apare, în aceste condiții, ca o evidență ce pledează pentru o relație nemijlocită a clerului cu diferitele popoare.

În timp, genurile muzicale protestante capătă, în varietatea lor de manifestare, un statut din ce în ce mai clar definit de Coral, Anthem, Imn, Cantată și Pasiune. Genurile muzicale protestante au evoluat în discurs, atingând claritatea formei și stilului în creația bachiană a modelului spiritual luteran, precum și în urmările artistice din clasicism, romantism, până la creația compozitorilor secolului XX. Din punct de vedere sonor, artistic și cultic, muzica protestantă ocupă un loc bine definit în cadrul valorilor perene ale culturii muzicale universale. Evoluția muzicii protestante pe scara timpului poate fi înțeleasă prin analiza fiecărui eveniment muzical. De asemenea, în cercetarea și aprofundarea muzicii protestante trebuie ținut seama de punctul de vedere teologic, care este imperios necesar să fie normativ și selectiv. Și nu în ultimul rând, estetica muzicii protestante degajată din esența sa spirituală are legătură strânsă cu desăvârșirea divină în edificarea demnității umane și libertății religioase, muzica, precum alte arte, fiind un răspuns la tiparele și ordinii creației lui Dumnezeu.

Puterea muzicii asupra demnității umane

Puterea muzicii asupra demnității umane poate fi considerată permisivă, transformatoare și curativă. Muzica acționează asupra inimii și mentalului ascultătorului în diferite moduri: poate fi asimilată la nivel instructiv,

1 Articolul este o prelucrare din Cristian Caraman, *Muzica Protestantă Modernă*, Editura Glissando a Universității Naționale de Muzică București, București, 2011.

poate fi înțeleasă din punctul de vedere existențial sau poate fi ascultată pentru mesajul pe care-l transmite. De asemenea, muzica poate fi plasată în cadrul a trei mari caracteristici: extatic, simbolic și retoric. Dimensiunea extatică a muzicii este o reacție subliminală vis-a vis de mișcare și ritmuri, ce conduc către transformări psihice. Puterea simbolică a muzicii a fost exprimată de scriitorii creștinismului timpuriu, care integrau tiparele muzicii, ca de altfel și a altor arte, ca parte a mării simfonii a ordinii inițiată și susținută de Dumnezeu, simbolic Cel mai mare dintre toți compozitorii, Creatorul Universului Universurilor. Apoi, din perspectiva retorică, muzica este arta prin care inimile oamenilor se închină cu pioșenie Creatorului prin *măiestria argumentației armonice a sunetelor și prin frumusețea stilistică a liturghiei plină de vigoare și caracter sugestiv religios*.

Muzica creată de oameni este un simbol al tiparului infinit de grandios al Creației lui Dumnezeu. Acceptarea acestei dimensiuni mistice a muzicii are consecințe importante pentru creștinism. În accepțiunea sfântului Tommaso d'Aquino „frumusețea este splendoarea ordinii”². Un alt aspect legat de funcția liturgică a muzicii protestante precum și de destinația ei în cadrul închinării religioase este faptul că închinarea reprezintă o caracteristică fundamentală a omului de celebrare a perfecțiunii divine, care începe odată cu privilegiul descoperirii lui Dumnezeu. Dumnezeu S-a revelat umanității prin Fiul Său Iisus Hristos. Sf. apostol Pavel afirmă că evidența creativității lui Dumnezeu „se vede lămurit de la facerea lumii, când te uiți cu băgare de seamă la ele la lucrurile făcute de El” în toată Creația divină³. Evoluția muzicii protestante a avut un rol primordial în viața religioasă dar și laică a comunității. Cele șase secole de artă protestantă (dacă este inclus și secolul XV de Pre-reformă husită) se adaugă mileniilor de artă universală creată prin înțelepciunea lui Dumnezeu și oferită umanității prin geniile sale creatoare. Nu se putea crea o asemenea capodoperă de artă fără harul și înțelepciunea lui Dumnezeu, care i-a dăruit omului o parte din bogățiile creatoare ale cerului. De aceea, omul este dator să se închine și să-l înalțe lui Dumnezeu cântări de laudă și mulțumire împreună cu toți

2 Andrew Wilson-Dickson, *The Story of Christian Music*, Editura Fortress Press, Minneapolis, 1996, p. 12.

3 *Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, traducere de ieromonahul Dumitru Cornilescu, Epistola lui Pavel către Romani 1:20, Editura Societatea Biblică Română, 1921 A. D., 2014.

sfinții, acesta fiind unul din scopurile Bisericii lui Iisus Hristos.⁴ Pentru ca omul să se poată bucura de darurile cerului, date prin Iisus Hristos și prin Sfântul Duh, trebuie să-L iubească pe Dumnezeu, să accepte jertfa mântuitoare a Fiului Său și să împlinească întocmai poruncile Sale: „Cine are poruncile Mele și le păzește acela Mă iubește; și cine Mă iubește va fi iubit de Tatăl Meu. Eu îl voi iubi și Mă voi arăta lui”⁵. În Renaștere⁶, abordarea umanistă, optimistă și experimentală a lucrurilor vieții a devenit o obișnuință, afectând profund fiecare manifestare a muzicii religioase, datorită modului de gândire antropocentrist care a dus la redefinirea eticii religioase a rolului omului în cosmos și societate, ceea ce a avut drept consecință transferul interesului religios al individului (toleranța religioasă), divinitatea trecând pe plan secund. Umanismul s-a manifestat în știință, filozofie, literatură și artă, caracteristic fiind interesul pentru personalitatea umană a sentimentelor omului și afirmarea dreptului la libertate și fericire spirituală. Renașterea a fost și epoca unor mișcări religioase de mare amploare precum mișcarea husită în Boemia, luteranismul în Germania, calvinismul în Franța și anabaptismul inițiat de Menno Simons în Țările de Jos. Toate aceste mișcări religioase au luat denumirea de *Protestantism*, ca urmare a protestului remis de nobilii dietei de la Speyer (1529), adepții Reformei. Reforma a fost în mod esențial un eveniment religios, iar preocupările ei cele mai profunde au fost de natură teologică. S-a afirmat că legătura dintre Reformă și Renaștere este Umanismul, care nu se referă la o filozofie antropocentrică despre viață ci la un model de educație și activism construit pe o revelație quasi-religioasă pentru întâietatea valorilor. Fiecare ramură a Reformei a fost, de altfel, profund afectată de Umanism. În sens restrâns, Reforma este mișcarea religioasă inițiată de Luther, care a dus la apariția unei noi comunități creștine independente de Biserica Romano-Catolică și a unui nou tip de religiozitate, Protestantismul. Secolul XIX și XX este marcat prin tendințe *entuziaste* ale Reformei ce cuprind întreaga lume. Reforma este însă un fenomen propriu și cultului catolic, din a doua jumătate a secolului XVI și prima jumătate a secolului XVII, numit *Contra-Reformă*.

4 Ieremia Rusu, *Bazele biblice al dogmaticii creștine după Evanghelia*, Editura Universitară, București, 2015, p. 180.

5 *Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, traducere de ieromonahul Dumitru Cornilescu, *Evanghelia după Ioan 14:21*.

6 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Istoria filosofiei, de la începuturi până la Renaștere*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2005, pp. 347-446.

Conținutul noii muzici, corespunzător năzuințelor umaniste de demnitate și libertate din Italia și Franța, a reprezentat începutul umanismului muzical. Protestantismul a jucat un rol important în afirmarea trăsăturilor naționale ale culturii muzicale a poporului, având un caracter mai democratic prin interesul manifestat față de cultura și limba națională și față de cântecul popular. *Spiritul raționalist și critic al Renașterii a influențat popoarele din sudul Europei în așa fel încât au respins problemele spiritului unui creștinism mai pozitiv, desprins din Noul Testament grecesc. De asemenea, tradiția mistică din țările teutonice era mai puternică decât în Italia sau Spania.* În timp ce Bisericele Protestante au creat o muzică simplă tradițională care să edifice congregațiile locale, Biserica Romano-Catolică a continuat de-a lungul timpului să îmbrățișeze muzica modernă ceremonială. În Romantism afirmarea cultului modern al personalității devine evidentă. Romantismul a influențat atât artele și literatura cât și filozofia, istoria, dreptul, lingvistica, economia, etc. Romantismul se conturează în toată Europa, dar ca o mișcare cu conținut și finalitate specifică fiecărei țări în parte, reprezentanții săi adresându-se cu precădere tradiției, istoriei și specificului național. Romantismul a înlesnit contextul propice afirmării originalității, spontaneității sincere și emoționale, a liberei inspirații personale; a promovat fantezia și sentimentul, cultul personalității, libertatea de expresie ca principii și condiții fundamentale ale artei autentice. *În acest mod, Romantismul stă la originea artei moderne. Pregătit și anunțat în așa numitul Pre-Romantism, Romantismul s-a manifestat în evoluția sa în funcție de contextul social, politic, cultural, religios și economic al vremii. Pictorii, poeții și muzicienii au ajuns să fie considerați vase de transmisie a revelației divine, ei fiind cei care înțeleg cel mai bine adevărul transcendent. Inspirația romanticilor își are ca sursă trecutul clasic. Așa cum arhitecții au găsit interes în stilul Gotic, exprimându-l în construcțiile lor, tot așa muzicienii au început să redescopere muzica uitată a trecutului. Pentru muzica creștină, consecințele acestei atitudini au fost profunde. În acest context au existat unii lideri spirituali, preoți, pastori care au gândit în mod rațional mișcarea de apropiere dintre lumea sacră și cea seculară. Spre sfârșitul secolului XIX, aceste atitudini au fost marcate de o viziune romantică a trecutului prin care erau atribuite clasicismului calități spirituale ca o motivație a epocii moderne. Franz Liszt (1811-1885), un educat preot catolic, a fost cel mai complicat caz care a îmbrățișat idealurile Romantismului. Oratoriile sale religioase, *Christus* (1855-1867) și *Hungarian Coronation Mass* (1867)*

sunt destinate mai degrabă sălilor de concert decât bisericii. Într-o scrisoare adresată unor prieteni el scrie: „Toată lumea mi se împotrivesc. Catolicii pentru că găsesc că muzica mea este profană, Protestanții pentru că muzica mea este Catolică, iar francmasonii pentru că muzica mea este clericală”⁷. La mijlocul secolului XIX, America de Nord și Marea Britanie au trăit experimentul renașterii și libertății spirituale. Pe ambele maluri ale Atlanticului imnurile religioase aveau darul de a îmbogăți spiritul cu mesaje simple. Melodiile erau ușor de reținut, patosul lor având efect puternic și imediat asupra oamenilor, datorită libertății de expresie și de mișcare a armoniei și tempoului muzical. De asemenea, se pune accent pe nevoia aplicării principiilor Biblice în stabilirea demnității umane, a ordinii sociale, economice și politice, precum și a libertății religioase. Deși Psalmii, imnurile și coralele au fost o parte importantă a închinării publice începând cu Reforma Protestantă din secolul XVI, Ira Sankey⁸ a introdus un nou stil al cântecului congregațional care „avea scopul de a trezi sentimentul grijii față de semeni, de a înmuia inimile împietrite și de a îndrepta sufletul către Hristos”⁹. Acesta este de fapt principiul Contrafetei Protestante în care melodii populare sau foarte bine cunoscute erau transformate în corale și imnuri religioase prin înlocuirea textului cu unul biblic, procedeu des întâlnit și în alte momente ale istoriei creștinismului. În timpul secolului XIX muzica creștină se confruntă cu o problemă devenită moment de răscruce în istoria muzicii moderne și anume retorica și avangardismul artei muzicale creștine, ce are legături cu muzica profană, fapt ce demonstrează și mai mult toleranța Creștinismului față de muzica seculară.

7 Paul Merrick, *Revolution and Religion in the Music of Liszt*, Cambridge, 1987, p. 99.

8 Ira Sankey (1840-1908) s-a născut în Irlanda, iar în anul 1857 familia sa a emigrat în America, în Newcastle, Pennsylvania, unde Sankey a urmat liceul metodist al Bisericii Metodiste Episcopale. A cântat în corul școlii, ca bariton, vocea sa frumoasă atrăgând atenția celorlalți. În anul 1860 Sankey s-a înrolat în armată la Twelfth Pennsylvania Regiment, unde lua parte la serviciile religioase ca solist. Întors din armată va fi funcționar la Internal Revenue Service („Serviciul Intern al Administrației”), iar în anul 1870 este trimis ca delegat la convenția Y.M.C.A. din Indianapolis, Indiana, unde-l întâlnește pe pastorul evangelist D. L. Moody, cu care va începe o îndelungată colaborare. Ira Sankey a promovat stilul muzicii gospel („muzica evanghelică”) fiind supranumit *Father of the gospel song* („tatăl muzicii evanghelice”). Împreună cu Moody a publicat numeroase colecții de cântece gospel („evanghelice”). Alături de *Sacred Song and Solos*, Sankey a mai publicat *Gospel Hymns Numbers 1-6* în colaborare cu P. P. Bliss (1838-1876) și cu George C. Stebbins (1846-1945), fapt ce a condus la propagarea muzicii evanghelice de atunci și până astăzi. Cristian Caraman, *Muzica Protestantă Modernă*, P. 32.

9 Kenneth W. Osbeck, *101 Hymn Stories*, ed. Kregel P. P. Box 2607, Grand Rapids, MI 49501, SUA, 1982, p. 91.

Limbajul muzical, factor al libertății de exprimare religioasă

Fisura dintre limbajul specific al muzicii de concert și cel al muzicii de biserică s-a accentuat în secolul XIX. Pierderea contactului bisericii cu arta muzicală în secolul XIX a avut serioase consecințe pentru standardele compozitorilor de muzică creștină din Europa cât și pentru muzica bisericilor și catedralelor Bisericii Romano-Catolice, Bisericii Luterane sau Bisericii Anglicane. Recăștigarea acestor standarde s-a făcut de către organiști, grupați în diferite asociații, care au promovat noile stiluri și forme muzicale în biserici. În muzică, dorința de restaurare a elementelor simbolice și contemplație nu a ținut seamă de cerințele retoricii moderne. În ciuda multor discuții și divergențe, muzica rămâne ca un simbol al retoricii și al expresivității emoționale. Spontaneitatea în interpretarea muzicală a condus spre o nouă direcție a muzicii creștine numită *Gospel Music*¹⁰.

Termenul *Gospel music* a fost folosit pentru prima dată, în anul 1874, de către Philip P. Bliss (1838-1876) în colecția sa *Gospel Songs, A Choice Collection of Hymns and Tunes, New and Old, for Gospel Meetings Sunday School*. Melodiile *gospel* ale lui Ira Sankey au împrumutat câte ceva din stilurile muzicii seculare sau populare, cum ar fi *quickstep* („foxtrotul accelerat”), baladele sentimentale ale negrilor, cântecele corale clasice practicate în universitățile americane sau imnurile religioase. În secolul XX, cântăreți precum Alexander Charles sau H. Rodeheaver cântau la întrunirile religioase *muzică gospel*, asemănătoare *jazzului*¹¹ sau dansului modern, mult sinco-pată, folosind instrumente specifice cum ar fi trombonul sau saxofonul. Acest stil de muzică a avut, de asemenea, un impact foarte mare în Marea

10 *Gospel*, în limba americană înseamnă „Evanghelie”; în muzică înseamnă *stilul gospel*, iar *Gospel Song* înseamnă „cântec în stil gospel” (*jazz*); de asemenea, *Gospel Music* înseamnă „Muzica Evanghelică”. Leon Levițchi și Andrei Bantaș, *Dicționar Englez Român*, Editura Teora, București, 1992; *Dicționar explicativ ilustrat al Limbii Române*, Editura ARC și GUNIVAS, Chișinău, 2007.

11 Muzica de *jazz*, provenită din elementele muzicii folclorice americane (*blues, spirituals*). Apărută în SUA în 1917, s-a răspândit apoi în întreaga Europă. Formele specifice ale muzicii de *jazz* sunt: *ragtime, cake-walk, fox-trot, blues, negro spirituals*, etc. Muzica de *jazz* a preluat din muzica negrilor particularitățile ritmice (sincopete), tonale, de orchestrație și de emiteră a sunetului. În muzica de *jazz* ca și în muzica negrilor, improvizația are un loc foarte important. Se presupune că termenul de *jazz* își trage numele de la negrul Jasbo Brown. Orchestra de *jazz (jazz-band)* este formată din instrumente de percuție pian, banjo, chitară sau contrabas la care se adaugă instrumente de suflat (trompetă, saxofon, clarinet, etc.). Gerald Abraham, *The Concise Oxford History of Music*, Editura Oxford University Press, 1979, pp. 818, 823-824; *The Oxford Companion to Music*, ed. Alison Latham, Editura Oxford University Press, 2002, pp. 627-631.

Britanie precum și în toate țările de limba engleză. Muzica *gospel* este astăzi prezentă în concertele televizate sau pe posturile de radio, existând mii de înregistrări în toată lumea. Muzica *gospel* este prezentă, de asemenea, în serviciile religioase din bisericile baptiste, metodiste, pentecostale și carismatice din sudul SUA. Muzica *gospel* din serviciile religioase ale bisericilor creștinilor de culoare avea un caracter diferit de cea folosită în bisericile albilor. Rădăcinile muzicii *Black Gospel* se află în tradiția africană antică centrată pe spontaneitate, pe trăiri emoționale și construită pe stilul responsorial dintre pastor și congregație.

Christopher Small a descris foarte sugestiv legătura indisolubilă între muzică și închinare în cadrul bisericilor pentecostale americane, în care intensitatea emoțiilor generate de muzică era resimțită de întreaga congregație prezentă la serviciul religios: „Predica, muzica și dansul sunt unelte prin care Duhul Sfânt este invocat și adus în mijlocul congregației, ele nefiind considerate arte ci aspecte ale unei maiestose manifestări artistice a celebrării religioase”¹². Mahalia Jackson (1911-1972) cunoscută cântăreață de culoare a muzicii *gospel* spunea, de asemenea: „Acești oameni nu au cor, nu au orgă. Ei folosesc tobe, chimvale, tamburine și triunflu. Fiecare însoțește cântecul cu bătăi din palme și mișcări ale picioarelor și cântă cu întregul lor corp. Ei au o bătaie a ritmului care se menține din vremea sclaviei. Muzica lor era așa de puternică și expresivă că aducea lacrimi în ochii mei”¹³. Revigorarea creștinismului s-a manifestat prin Cuvântul Sfânt și muzica sacră.

După Primul Război Mondial prăpastia ce exista între modern și vechi începe să nu mai fie o problemă. Prin lucrările lor muzicale, Hugo Distler (1908-1942), Ernst Pepping (1901-1981) și alți compozitori ai secolului XX, au adus o slavă incomensurabilă lui Iisus Hristos. Muzica lor este izvorâtă dintr-o credință sinceră, este ingenioasă, accesibilă și bine scrisă la toate standardele pentru formațiile corale profesioniste. Creativitatea artistică, după al Doilea Război Mondial, a continuat să fie la un nivel înalt. Dacă, pe de o parte, George Bernard Shaw (1856-1950) scria, la începutul anilor 1890, că „în afara unor cantate de Mendelssohn, toată muzica biblică a acestui secol ar putea să nu existe, acest lucru neafectând

12 Christopher Small, *Music of the Common Tongue*, Londra, 1987, pp. 103-104; Andrew Wilson-Dickson, *The Story of Christian Music*, p. 192.

13 Poole Viv Broughton, *Black Gospel: An Illustrated History of the Gospel Sound*, Editura Poole: Blandford Press, 1985, p. 53; Andrew Wilson-Dickson, *The Story of Christian Music*, p. 202.

cu nimic lumea”¹⁴, pe de altă parte, Biserica a luat parte la ceea ce s-a dovedit a fi o renaștere a muzicii creștine, organizând concerte corale și festivaluri de muzică religioasă în afara cadrului bisericesc. Generația tânără a compozitorilor din secolul XX și-a însușit noile tehnici de compoziție, aplicându-le la scară largă în lucrările corale. În particular, amenințarea războiului și a realităților acestuia au stârnit interesul pentru muzica *spiritual-emoțională* a unor compozitori cum ar fi: Vaughan Williams (1872-1958) cu *Dona Nobis Pacem* (1936), o stranie lucrare profetică; Michael Tippett (n. 1905-1998) cu *A child of our Time* (1941), o reacție a curajului pacifist la război și Benjamin Britten cu *War Requiem* (1961).

În secolul XX gramatica armoniei funcționale și schimbările armonice au intenționat să exprime sensul puternic al călătoriei înapoi în timp, rezultatul fiind mai degrabă adaptarea la formele tradiționale decât renunțarea la ele. Muzica din secolul XX reînnoadă legăturile cu tradiția, exprimând și evocând expresivitatea emoțiilor prin înțelesuri și coduri familiare tehnicii componistice. Legătura cu civilizația și cultura estică a însemnat pentru compozitori și public o redescoperire a muzicii contemplative și statice. Compozitorii secolului XX au redescoperit noul sens al muzicii religioase, care explorează mai mult domeniul spiritual decât cel al muzicii moderne. Catedrala Winchester este locul unde se cântă muzică modernă și care a stabilit o fructuoasă relație cu *noua muzică* și în particular cu lucrările lui Jonathan Harvey (n. 1939), compozitor englez care și-a câpătat renumele prin muzica contemporană pe care a scris-o. Începând cu anul 1975 poezia, drama, arta, dansul și muzica și-au găsit exprimarea în Catedrala Anglicană, rezultatele fiind surprinzătoare și remarcabile. Jonathan Harvey crede că arta și religia au multe lucruri în comun, iar muzica, textul, ritualurile și dogmele au puterea de a schimba lumea și spiritul uman. Arta religioasă în viziunea sa „aspiră spre infinitate și spre Divinitate având profundă importanță spirituală de eliberare de sub pericolul întunericului”¹⁵. Într-o lume plină de pericole, insatisfacții și nemulțumiri, creștinismul a devenit pentru mulți un adăpost și o apărare împotriva necunoscutului, un loc al siguranței și intimității, care poate fi constant revizuit și controlat. Urmare acestui fapt, unii compozitori au răspuns credinței creștine în mod pregnant și pozitiv prin întrebările și provocările muzicii de avangardă, însă în majoritatea bisericilor, muzicii

14 Andrew Wilson-Dickson, *The Story of Christian Music*, p. 219.

15 Jonathan Harvey, *Musical Times*, ianuarie 1990, p. 52; Andrew Wilson-Dickson, *The Story of Christian Music*, p. 239.

progresiste nu i se acordă nici un spațiu în cadrul liturghiei. Adoptarea genurilor muzicale seculare de către muzica creștină s-a făcut cu mare întârziere. Anii '70, a fost o perioadă de afirmare a muzicii populare creștine, fapt petrecut și în România după 1990, când unii compozitori populari au compus mii de cântări creștine, care au intrat în repertoriul congregațional. De asemenea, unele melodii populare cunoscute sau melodii de muzică ușoară aflate la modă, au fost adaptate unor texte biblice, devenind astfel imnuri creștine. *Fountain Trust*, un centru de renaștere spirituală, a stimulat angajarea spirituală a artiștilor în viața bisericii și a încurajat contribuția artelor în închinare. Noua muzică a mișcării carismatice este asemănătoare muzicii creștine populiste din anii 60, dar totuși diferită, ea fiind creată ca o expresie a tensității vieții spirituale a comunității creștine.

Limbajul muzical are o puternică legătură cu muzica contemporană seculară și conduce către contemplație și symbolism, aducând aminte de retorica coralelor evanghelice, un exemplu concludent fiind melodiile din *Cry Hosanna* (1980). *Musical-urile* reprezintă o importantă dimensiune a muzicii creștine de astăzi, ele fiind o clară manifestare a dorinței oamenilor de a se închina și a-și manifesta credința în diverse modalități. Contrastul dintre stilurile muzicale ale secolului XX este foarte mare. Nu este numai un contrast al calității, rafinamentului și talentului componistic, dar este și al scopului și ideii pentru care a fost scrisă lucrarea. Compozitorul și criticul englez Hugo Cole (1917-1995) constată că ceea ce este bun pentru muzică, poate fi nepotrivit pentru liturghie și invers: „O muzică nepotrivită este bună dacă cultivă și dezvoltă spiritul congregației”¹⁶. Realitatea demonstrează că o muzică considerată nepotrivită pentru serviciul liturgic poate satisface însă nevoile spirituale ale congregației. De asemenea, tot atât de adevărat este că o muzică religioasă cântată într-o sală de concert poate transforma și îmbogățiți spiritul și gândirea ascultătorului. Calitatea principală a muzicii creștine este adâncimea sa spirituală, care are rolul de a-l îndrepta pe om spre Dumnezeu. Cultura occidentală a secolului XX este încă parte a epocii Romantice, accentul în creația artistică fiind pus în principal pe sentimentele umane, ca un răspuns a necesităților individuale. În închinarea către Dumnezeu, nu este necesară reîntoarcerea la cântecele antice ale bisericii, dar se poate redescoperi natura reală a muzicii creștine. Profunde schimbări petrecute în

16 Hugo Cole, *The Changing Face of Music*, Oxford, 1978, p. 91; Andrew Wilson-Dickson, *The Story of Christian Music*, p. 243.

cultura occidentală care este în prezent atât de pasionantă și implicată într-o rețea de relații interpersonale, și care au lăsat un spațiu mic problemelor spirituale, necesită o reconsiderare a artei și al locului ei în Biserică.

Concluzie

În prezent creștinii nu-și pot permite compromiterea lor cu expectativa seculară, dar printr-un salt imaginar se pot ocupa din nou de lucrurile spirituale. Modul entuziast de a cânta, care provine dintr-un angajament pozitiv spiritual, poate deveni o dimensiune mult mai importantă decât forma propriu-zisă a limbajului muzical. Ca o reacție a apariției diverselor forme și stiluri muzicale, muzicienii au introdus termenul de *excellence in music*¹⁷. Acolo unde *excelența muzicală* era asigurată, aceasta necesita adeseori eforturi de înțelegere și *sinceritate spirituală*¹⁸ din partea congregației. Gândirea modernă pune accentul pe importanța rațiunii și a metodei științifice în descoperirea adevărului și refuză să fie legată de tradițiile trecutului, acest lucru reflectându-se și în modalitățile de închinare. Entuziasmul congregației de a-și manifesta credința prin cântec, provenit dintr-un angajament spiritual pozitiv poate fi mult mai important decât modul de exprimare printr-un stil sau altul muzical.

Dumnezeu dorește atât *excelență muzicală, cât și sinceritate spirituală* în închinare. Muzica *excelentă* este muzica prin care omul se poate îndrepta către Dumnezeu și se poate angaja spiritual într-o închinare sinceră. Muzica creștină contemporană reprezintă societatea în diversitatea ei culturală și tradițională, ea evoluând în ritmul dezvoltării civilizației umane. Noua diversitate de nuanțe creștine s-a dezvoltat progresiv împreună cu segmentarea culturii care a dat o nouă expresie muzicii creștine. De asemenea, misionarismul creștin occidental a implantat în zone precum Asia sau Africa un nou stil de închinare liturgică, în care a fost inclusă muzica europeană, și care a cedat progresiv în favoarea stilului și modului de închinare tradițional ce aparținea culturii milenare africane. În America de Nord, creștinii folosesc diferite arhetipuri, simboluri și manifestări extatice pentru a se închina lui Dumnezeu prin intermediul muzicii.

17 Termenul de *excellence in music* este folosit de către Andrew Wilson-Dickson, înțelegând prin el o muzică desăvârșită, profesionistă, bine scrisă conform tuturor regulilor de compoziție. Wilson-Dickson, *The story of Christian Music*, p. 244.

18 *Sinceritate spirituală*, dorința ancestrală a omului de a se închina lui Dumnezeu. Andrew Wilson-Dickson, *The story of Christian Music*, pp. 245-246.

Diversitatea denominațiilor creștine a fost bine primită, dar a constituit și un prilej de confruntare ideologică. Oricum, toleranța reciprocă și respectul au constituit un scut împotriva confruntărilor interconfesionale, favorizând drumul spre adevărata dragoste care îi acceptă pe creștini în diversitatea lor. În acest sens muzica creștină poartă în ea reconcilierea, conflictul dintre cea conservatoare și cea modernă, în ce privește un stil sau altul de muzică, fiind unul izolat. Inima reconcilierii și a demnității umane în diversitate este Iisus Hristos și porunca Lui „să iubești pe Dumnezeuul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu toată mintea ta și pe aproapele tău ca pe tine însuși”¹⁹. O astfel de închinare este sinceră și plăcută lui Dumnezeu deoarece pornește din dragoste. Învățăturile lui Iisus Hristos au o semnificație specială pentru acei muzicieni și compozitori care și-au luat responsabilitatea de a participa la procesul de închinare religioasă prin aportul lor semnificativ. Un aspect important al învățăturilor lui Iisus Hristos este de a trăi integru și în adevăr, fără de care dragostea nu se poate manifesta și dezvolta pe deplin. Un alt aspect, este scopul creativității muzicienilor, care nu trebuie să fie doar cel artistic sau material ci trebuie să fie îndreptat spre Dumnezeu și comunitate. De asemenea, muzica creștină contribuie la dezvoltarea demnității umane și a libertății religioase.

Bibliografie selectivă

- *Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, traducere de ieromonahul Dumitru Cornilescu, Editura Societatea Biblică Română, 1921 A. D., 2014.
- Abraham, Gerard, *The Concise Oxford History of Music*, Oxford University Press, 1979.
- Broughton, Poole, Viv, *Black Gospel: An Illustrated History of the Gospel Sound*, Editura Poole: Blandford Press, 1985.
- Caraman, Cristian, *Muzica Protestantă Modernă, Glissando*, Editura Glissando a Universității Naționale de Muzică București, București, 2011.
- Cole, Hugo, *The Chaging Face of Music*, Oxford, 1978.
- Dickson, Andrew, Wilson, *The Story of Christian Music*, Editura Fortress Press, Minneapolis, 1996.
- *Dicționar explicativ ilustrat al Limbii Române*, Editura ARC și GUNIVAS, Chișinău, 2007.

19 *Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, traducerea de ieromonahul Dumitru Cornilescu, 1921 A. D., *Evanghelia după Matei*, cap. 22, versetele 36-38.

- Harvey, Jonathan, *Musical Times*, ianuarie 1990.
- Levițchi, Leon și Bantaș, Andrei, *Dicționar Englez Român*, Editura Teora, București, 1992.
- Merrick, Paul, *Revoltion and Religion in the Music of Liszt*, Cambridge, 1987.
- Osbeck, Kenneth W., *101 Hymn Stories*, ed. Kregel P. P. Box 2607, Grand Rapids, MI 49501, SUA, 1982.
- Rotaru, Ioan-Gheorghe, *Istoria filosofiei, de la începuturi până la Renaștere*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2005.
- Rusu, Ieremia, *Bazele biblice al dogmaticii creștine după Evanghelie*, Editura Universitară, București, 2015.
- Small, Chritopher, *Music of the Common Tongue*, Londra, 1987.
- *The Oxford Companion to Music*, ed. Alison Latham, Editura Oxford University Press, 2002.